

ТАЪЛИМДА ИННОВАЦИЯ ВА ИННОВАЦИОН ФАОЛИЯТНИНГ ИЖТИМОИЙ-ПЕДАГОГИК МАЗМУНИ

Қўшназарова Миножатхон Дехконбоевна,
Мирзаев Муроджон Муминжонович,
Турдалиева Наргизахон Зафаржоновна

ФарПИ академик лицейи ўқитувчилари

SOCIAL AND PEDAGOGICAL CONTENT OF INNOVATION AND INNOVATIVE ACTIVITY IN EDUCATION

Kushnazarova Minozhatkhon Dehkonboevna,
Mirzaev Murodjon Muminjonovich,
Turdalievna Nargizakhon Zafarjonovna

Teachers of FarPI academic lyceum

Бугунги кунда узлуксиз таълим муассасаларида таълим жараёнида инновацион технологияларни қўллашга қизиқиш, эътибор тобора кучайиб бормоқда. Бунинг сабабларидан бири, шу вақтгача анъанавий таълимда ўқувчиларни фақат тайёр билимларни эгаллашга ўргатилган бўлса, инновацион технологиялар асосида амалга ошириладиган таълимда эса, ўқувчи-талабаларни ўзлари эгаллаётган билимларни қизиқиб излаб топишлари, изланиш ва ижодкорликка кенг имкон яратади. Мустақил ўрганиб, фикрлаб таҳлил қилишларига, ҳатто ҳулосаларни ҳам ўзлари ўзаро келишиб чиқаришларига ўргатади. Педагог бу жараёнда шахснинг ривожланиши, шаклланиши, билим олиш ва тарбияланишга етарли шароит яратади ва шу билан бир қаторда бошқарувчилик, йўналтирувчилик, маслаҳатчи, коррекцияловчи каби функциясини амалга оширади.

Таълим тизмидаги инновациялар пухта ўйланган, аниқ самарадорликка эришиш кафолатланган бўлиши ва уни қуйидагича таснифлаш мумкин:

Фаолият йўналишига қараб (педагогик жараёнлардаги: дарс, синфдан ва мактабдан ташқари тарбиявий тадбирлар; педагогик жамоани илмий-методик жиҳатдан бошқарувдаги фаолият);

Инновация сифатида киритилган ўзгаришларнинг тавсифига кўра (локал, модулли, тизимли);

Келиб чиқиш манбаига кўра (инновация шу жамоа учун ички ёки ташқаридан олинган). Таълим тизимидаги ҳар қандай янгилик инновация бўла олмайди. Шу сабабли “новация” ва “инновация” тушунчалари ўртасидаги асосий фарқни кўрсатиб ўтиш зарур. Бунинг учун ислохот фаолиятининг аниқ шакли, мазмуни ва кўлами асос бўлиб хизмат қилади. Агар фаолият қисқа муддатли бўлса, яхлит тизим хусусиятига эга бўлмаса, ўз олдида муайян тизимдаги фақат баъзи элементларини ўзгартиришни вазифа қилиб қўйган бўлса, у ҳолда биз новация хусусида фикр юритаётган бўламиз. Агар фаолият маълум концептуал ёндашув асосида амалга ошириладиган бўлса ва унинг натижаси ўша тизим натижасига ёки унинг принципларини ўзгаришига олиб келса, бу инновация ёки инновацион ўзгариш бўла олади.

Ҳар иккала тушунча мезонлари қуйидагича: *новация* мавжуд назария доирасида амалга оширилади, кўлам ва вақт бўйича чегараланади, методлар янгиланади ва натижаси

аввалги тизимни такомиллаштиради.

Инновация эса тизимли, самарали ва давомли бўлади, маълум амалиётда янги фаолият тизимини лойиҳалайди, амалиёт субъектлари позицияларини тўла янгилайди. Бунда фаолиятнинг йўналишлари очилади, замонавий технологиялар яратилади, фаолиятнинг янги сифат самараларига эришилади, натижада амалиётнинг ўзи ҳам янгиланади.

Таълимда инновациянинг амалиётга киритилиши инновацион жараёнларда амалга оширилади. Инновацион жараён деб – инновацион ўзгаришларга тайёргарлик кўриш ва уни амалга ошириш жараёнида айтилади. Инновацион жараён – бу педагогик янгиликлар, бу янгиликларнинг педагогик ҳамжамият томонидан тезкор ўзлаштирилиши ва улардан илмийлик асосида амалиётга самарали фойдаланишнинг ўзгариб боровчи яхлитликни вужудга келтиради.

Таълим жараёнидаги инновацион ўзгаришлар, тизимга ҳар қандай янгиликнинг киритилиши бевосита ўқитувчи фаолиятини янгилаш ва ўзгартириш орқали амалга оширилиши ҳам атрофлича ўрганилган. Инновацион фаолият – бу узлуксиз равишда янгиликлар асосида ишлаш бўлиб, у узок вақт давомида шаклланади ва такомиллашиб боради. Инновацион фаолият – янги ижтимоий талаблар билан анъанавий меъёрларнинг мос келмаслиги ёхуд амалиётнинг янги шаклланаётган меъёрнинг юзага келган меъёр билан тўқнашувчи натижасида вужудга келган қатор муаммоларни ижобий ечишга қаратилади. Инновациялар доимий равишда педагогик фаолиятга янгиликлар олиб кириш орқали таълим ривожига муносиб ҳисса қўшади, педагогик фаолиятга ижобий таъсир кўрсатади.

Ўқитувчининг инновацион фаолиятига тайёрлигининг ижтимоий ва касбий муҳим сифатлари нафақат таълим муассасидаги иқтисодий ва молиявий вазиятга, балки бевосита бу сифатларнинг талаб этилганлиги билан боғлиқдир. Касбий жиҳатдан муваффақиятли ўқитувчиларнинг малакалари ва касбий сифатлари замонавий таълим тизимининг асосий реал талаблари ҳисобланади. Инноватор-педагоглар бугунги кун таълим тизимининг талаби бўлиб, касбий чўққиларга эришиш учун малака ошириш, қайта тайёрлаш курсларида таълимни чуқурлаштириш талаб этилади. Ўқитувчилар ўзларининг инновацион фаолиятни кенг ёйиш, ёш ўқитувчиларга ўргатиш, интерфаол ўқитиш усуллари очик дарсларда намоён қилишлари зарур. Бу ўқитувчилар ўз фаолиятларини баҳолашнинг янги усуллари топиш, касбига бўлган қарашларни ўзгартириш, педагогик ва ижодий қобилиятларини ривожлантириш ҳамда ўқитувчиларга касбий вазифалари тўғрисидаги тор тушунчаларнинг ўзгаришига олиб келади.

Маълумки, педагогик жараёнлар педагогик тизим ичида кечади. Илгаридан лойиҳалаштирилган ҳар бир дидактик жараён маълум принциплал имкониятларга эга бўлиб, у ўқувчида билим, кўникма ва малакаларнинг сифатли шаклланишини назарда тутди. Бу деган сўз, биз таълим-тарбияда зарурий даражадаги натижани олиш учун педагогик тизимни такомиллаштиришимиз, унинг функциясини ижобий томонга йўналтиришимиз, интенсив педагогик жараённи вужудга келтиришимиз зарур.

Бундан хулоса шуки, таълим-тарбияда сифатли, самарали натижани олиш учун мавжуд педагогик тизимни модернизациялаштириб бориш зарур. Шу муносабат билан *инновацияларнинг объекти* сифатида қуйидаги педагогик муаммоларни келтиришимиз ўринли бўлади:

ўқув-тарбиявий фаолият мотивациясини ошириш;

дарсда ўқув материаллари хилма-хиллиги ва ҳажмини кенгайтириш;

ўқув жараён самарадорлигини ошириш;

таълим жараёнида вақтдан унумли фойдаланиш;

таълим-тарбия жараёнида ўқувчиларнинг шахсий иштироки ва эркин фаоллиги

маъсулиятни ошириш.

Бу соҳада энг тўғри йўл – янгиликларни аста-секинлик билан, кетма- кетликда, узлуксиз, унинг натижавийлигига ишонч ҳосил қилган ҳолда, ҳар томонлама ўйлаб, ўлчаб навбатдаги қадамларни босиш, давом эттириш керак.

Бунинг учун эса инновацияларни педагогик жараёнга киритиш йўлларииниолдиндан белгилаш зарур:

янги педагогик ғояларни шакллантириш;

концепция ишлаб чиқиш;

инновацион дастур яратиш;

ижро механизмини ишлаб чиқиш;

амалиётга жорий этиш орқали амалга оширилади.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ш. Мирзиёев таъбири билан айтганда “Бугун ҳар бир ўқитувчи ва тарбиячи, олийгоҳ домласи таълим ва илм-фан соҳасидаги энг сўнгги ижобий янгиликларни ўқув жараёнларига татбиқ эта оладиган, чуқур билим ва дунёқараиш эгаси, бир сўз билан айтганда, замонамиз ва жамиятимизнинг энг илгор вакиллари бўлишлари керак”лигини таъкидлади.

Илм-фан ва техника шиддат билан ривожланаётган ҳозирги глобаллашув даврида узлуксиз таълим тизимини қайта қуриш, уни инновацион ғоялар, назарий, амалий ва методик жиҳатдан тубдан янгилашни талаб этмоқда. Ана шу мақсад йўлида барча педагогик жамоаларнинг ҳар бир аъзоси ғайрат билан фидойилик кўрсатиб, ватанпарварлик туйғуси билан ёниши зарурлиги ҳис қилмоғи зарур.

Зеро, Президентимиз “Мен янги Ўзбекистонни – обод ва фаровон, демократик мамлакатни барпо этишда сиз, муҳтарам педагогларни, профессор-ўқитувчиларни ўзим учун энг катта куч, таянч ва суянч, деб биламан. Сизларнинг ҳал қилувчи аҳамиятга эга бўлган фаолиятингизни қўллаб-қувватлаш, сизлар учун муносиб меҳнат ва турмуш шароити яратиш беришни Президент сифатида ўзимнинг муқаддас бурчим, деб ҳисоблайман” деб ўқитувчи-мураббийларга катта ҳурмат изҳор этди. Давлат раҳбарининг узлуксиз таълим тизими ходимларига нисбатан қилган мурожаатига жавобан инновацион фаолиятларни чуқурлаштириш ва самарадорлиги ошириш имкониятларини излаш ва ижодий ёндашиш ҳар бир педагогнинг муқаддас бурчи бўлмоғи зарур.

Фойдаланилган адабиётлар

1. Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг Ўқитувчи ва мураббийлар кунига бағишланган тантанали маросимдаги нутқидан. “Халқ сўзи” газетаси 30.09.2020.
2. Ш.Курбонов, Э.Сейтхалилов Таълим сифатини бошқариш Т.: “Турон- Иқбол”, 2006. 590 б.
3. Халқ таълими журнали бош мақола “Инновация – янгиликка интилиш, келажакка қадам”, т.: 2018. № 1.4-6 б.
4. Айдаров, Е. Б. (2019). Ўқувчи-ёшларга маънавий-ахлоқий тарбия бериш орқали экологик маданиятни шакллантириш. *Замонавий таълим илмий- амалий оммабон журнал*, 8(81), 60-66.
5. Bakhromovich, S. I. (2020). The impact of managerial professional development on the effectiveness of Higher Education institution management. *Academicia: an international multidisciplinary research journal*, 10(12), 1014-1020.
6. Siddikov, I. B. (2019). Философско-педагогические аспекты развития интеллектуальной культуры студентов. *Вестник Ошского государственного университета*, (3), 38-42.

7. Bakhromovich, S. I. Development trends and transformation processes in academic mobility in higher education in Uzbekistan and the world.
8. Bakhromovich, S. I. (2021). A comparative induction of the epistemological and theological views of medieval Islamic oriental scholars. Berlin Studies Transnational Journal of Science and Humanities, 1(1.7 Philosophical sciences).
9. Bakhromovich, S. I. (2021). Views on the role of science in human and society life in islamic teaching. International Journal of Philosophical Studies and Social Sciences, 1(3), 79-86.
10. Bakhromovich, S. I. (2020). Effects of Objective and Subjective Factors to Develop Intellectual Culture of Youth. Canadian Social Science, 16 (2), 55-59 p.
11. Bakhromovich, S. I. (2018). Social and philisophical performance of making youth's intellectual culture. European science review, (7-8).
12. Bakhromovich, S. I. (2020). Analysis Of Modern Approaches To Ensuring The Effectiveness Of Management In Higher Education Institutions. The American Journal of Social Science and Education Innovations, 2(12), 364-369.
13. Bakhromovich, S. I. (2021). Philosophical comparative studies of the epistemological and theological views of medieval eastern scholars. Turkish Journal of Physiotherapy and Rehabilitation. Turkey, 2021. №32 (3), (Scopus) – P. 30338-30355
14. Bakhromovich, S. I. (2022).Dialectical and synergetic features of the development of theological and epistemological views in medieval eastern islam. European Journal of Humanities and Educational Advancements (EJHEA), - Las Palmas, Spain, Volume 3, Issue 2 February, 2022. – P. 79-83